

НЕОБХІДНІСТЬ УВЕДЕННЯ НОВІТНІХ ПІДХОДІВ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Постановка проблеми. Рівнева професійна освіта в Україні представлена освітньо-кваліфікаційними рівнями та їх характеристиками. Так, у системі професійної освіти в нашій державі присутні рівні кваліфікованого робітника, молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра. За умови запровадження нової редакції Закону України «Про вищу освіту» рівень спеціаліста буде скасовано. Зміст та нормативні терміни навчання майбутніх фахівців уміщуються в освітньо-професійних програмах їх підготовки, які відображають відповідні форми контролю та моніторингу знань, умінь і навичок майбутнього фахівця.

До базових категорій належить категорія «професійна підготовка», яка окреслює процесуальну сторону формування фахових компетенцій майбутнього техника-механіка.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми професійної підготовки фахівців представлені у наукових працях В. Андрущенка, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, В. Кременя, Н. Ничкало, С. Сисоевої та інші.

Незважаючи на наявність великої різноманітності досліджень проблема професійної підготовки майбутніх техніків-механіків постійно удосконалюється і доповнюється новими методами навчання.

Мета статті. Метою статті є висвітлення основних напрямів професійної підготовки фахівців у аграрних коледжах.

Виклад основного матеріалу. Науковці наголошують на необхідності введення новітніх підходів у професійну підготовку фахівців, оскільки вона детермінується комплексом чинників:

- мікрочинниками суб'єктивного (індивідуального) характеру — як вираження готовності майбутніх фахівців до прийняття новачій у змісті та методах їх професійної підготовки;
- чинниками середнього рівня, пов'язаними з необхідністю введення в зміст організацію навчально-виховного процесу на рівні кожного вищого професійного навчального закладу;
- макрофакторами — трансформації державної політики в галузі вищої професійної освіти (вдосконалення технічного оснащення навчальних закладів, дотримання відповідності між соціальним замовленням на фахівців на пропозицією з боку ВНЗ тощо) [9].

Зміст професійної підготовки передбачає нормативну та вибірккову частини. У нормативній частині вміщуються обов'язки для засвоєння змісту навчання, пов'язаного з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики. Вибіркова частина змісту навчання відображає рекомендований для засвоєння обсяг навчального матеріалу, визначений відповідно до регіональних потреб у фахівцях, до досягнень наукових шкіл і окремих навчальних закладів.

Сучасний випускник вищого навчального закладу має бути підготовлений до постійного оновлення свого набору кваліфікацій, а отже, його фахові компетенції мають бути відновлюваними й поповнюваними. Окрім того, важливим показником ефективності професійної підготовки фахівців має бути практична спрямованість навчання з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Проблема професійної підготовки фахівців у закладах I-II рівнів акредитації полягає ще й у відсутності систематичного

державного замовлення на фахівців певних кваліфікацій та системи державного розподілу випускників. З іншого боку, відсутність держзамовлення акцентує увагу роботодавця на фахових компетенціях випускника, сформованих у вищому навчальному закладі.

Професійна підготовка майбутнього фахівця має бути орієнтована на здобуття ним системи фахових компетенцій і максимізацію його ціни на ринку праці. З метою зміцнення зв'язку з роботодавцями у процесі професійної підготовки вищий навчальний заклад I-II рівня акредитації має вивчати попит на кваліфікованих фахівців (у нашому випадку — для агропромислової сфери), укласти угоди про цільову підготовку техніків-механіків, добирати місця для проходження студентами виробничої практики з подальшим працевлаштуванням. Потенційні роботодавці можуть залучатися до внесення відповідних змін у змісті професійної підготовки, освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутніх фахівців тощо. Значущими перспективами професійної підготовки фахівців у вищій школі можна вважати, на нашу думку, такі:

- 1) посилення зв'язку отриманих професійних знань, умінь та навичок з практикою майбутнього діяльності в обраній галузі;
- 2) упровадження системно-діяльнісного підходу до професійної підготовки, який передбачає можливості апробації своєї професійної діяльності або навіть постійної праці за обраною спеціальністю уже в період навчання;
- 3) стимулювання науково-дослідної діяльності студентів, які виявляють до цього прагнення — на засадах особистісно орієнтованого підходу;
- 4) забезпечення високої інформаційної культури майбутнього фахівця, формування стійких умінь роботи в інформаційному просторі;
- 5) упровадження комплексу інновацій у систему професійної підготовки (застосування інтерактивних форм навчання, введення кейс-методів у професійну підготовку фахівців тощо) [4].

Специфіка формування фахової компетентності майбутніх техніків-механіків на засадах компетентнісного підходу полягає, на нашу думку, в тому, щоб забезпечити максимальне наближення навчальної діяльності до професійної, що може бути досягнуте за умови урахування наступних факторів:

- орієнтації навчального матеріалу на вирішення професійних завдань;
- вирішення на практичних та лабораторних заняттях задач практичного характеру, наближених до реальних умов професійної діяльності;
- спрямованість виробничих практик на закріплення фахових компетенцій майбутнього техника-механіка;
- орієнтація на формування фахових компетенцій за оптимальною індивідуальною програмою, яка враховує мотиви, особистісні схильності та пізнавальні характеристики майбутнього фахівця;
- спрямованість професійної підготовки на розвиток творчої особистості майбутнього техника-механіка;
- створення умов для розвитку професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього фахівця.

Модель сучасного фахівця техника-механіка як відображення загальної моделі сучасного фахівця, як правило, включає три базові компоненти:

1. Компонент зовнішнього впливу — вимоги міжнародного ринку праці та міжнародного агропромислового комплексу; цим компонентом визначаються здатності випускника аграрного коледжу працювати в умовах інформаційної насиченості, швидкого старіння знань, необхідності постійно самоосвічуватися. Уміння вчитися мають бути сформовані у майбутнього техника-механіка під час професійної підготовки у коледжі і включатимуть такі види навчальної діяльності: постійний пошук нової інформації в професійній галузі; постійне розв'язання типових задач, тестів, внесення корекційних змін у розв'язок при виникненні помилок.

2. Компонент внутрішнього впливу — структура агропромислової галузі нашої держави, вимоги аграрного ринку. На цей компонент впливають вимоги державного стандарту підготовки фахівців агропромислового комплексу, які передбачають: формування всієї системи професійних компетенцій, необхідних для реалізації себе як фахівця в агропромисловій галузі; здатність виявляти організаційні здібності при вирішенні практичних задач механізації й електротехнічного обслуговування аграрного сектора; достатній рівень загальної культури й освіченості.

3. Професійний компонент — освітньо-кваліфікаційні вимоги до професії техніка-механіка, місце означеної професії у структурі професій аграрного сектора країни і регіону.

Професійна підготовка фахівців спрямована на виконання ними професійних задач певного класу, причому в науковій літературі їх виокремлюють три:

1) стереотипні задачі, які відображають діяльність фахівця за заданим алгоритмом, з однозначним набором дій і операцій; на стереотипному рівні фахівець має використовувати раніше засвоєні обмежені масиви оперативної інформації;

2) діагностичні задачі, які вимагають від фахівця здатності до часткового конструювання рішення, яке не співпадає з раніше заданим алгоритмом; цей рівень потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

3) евристичні задачі — вимагають діяльності за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання рішень виходячи з кожного окремого ситуативного випадку; на цьому рівні від фахівця вимагається використання великих масивів інформації [6].

Компетентнісний підхід до формування фахової компетентності техніків-механіків повинен мати певні характеристики:

- ґрунтуватися на потребах студентів і враховувати їх рівень фахових компетенцій, які формуються протягом навчання;

- залучати студентів до прийняття рішень у процесі вирішення професійних завдань;

- навчальний процес повинен мати практичну спрямованість і орієнтуватися на вирішення професійних задач — не лише під час навчальних занять, але й під час виробничих практик;

- ґрунтуватися на активних методах навчання й досвіді студентів;

- використовувати обговорення і групові форми роботи для створення компетентнісного освітнього середовища;

- забезпечувати зворотний зв'язок між викладачами і студентами.

Виходячи з проаналізованих вище провідних категорій дослідження, можемо сформулювати базове поняття дослідження — формування фахової компетентності майбутніх техніків-механіків — як процесу і результату сформованості у зазначених фахівців фахових компетенцій, тобто сукупності професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, необхідних для виконання професійних функцій техника-механіка в агропромисловому комплексі України.

Технік-механік — це спеціалізація за напрямом підготовки «Механізація сільського господарства», якщо йдеться про агротехнічні коледжі, а також напрямом «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів», якщо мати на увазі підготовку бакалаврів у автодорожньому коледжі. Підготовка техніків-механіків у коледжах стала об'єктом дослідження в теорії і методиці професійної освіти відносно недавно, у зв'язку з потребою виконання соціального замовлення на підготовку компетентного фахівця для аграрного сектора та психолого-педагогічного аналізу новітніх технологій означеної професійної підготовки. Так, проблема підготовки техніків-механіків для сільськогосподарських підприємств розглядається у дослідженні С. Літвінчук, де автор зосередила увагу на ролі і значенні загально технічному компоненті змісту освіти в професійній підготовці означених фахівців [5]. Н. Неведрова розглядає можливості інноваційного підходу до професійної підготовки техніків-механіків. Дослідниця відзначає значну відірваність загальнотехнічних

дисциплін однієї від іншої та відсутність достатніх міждисциплінарних зв'язків між предметами, що знижує ефективність процесу професійної підготовки, а також пропонує вважати умовами ефективності процесу формування [7].

Як свідчить аналіз досвіду навчальних закладів, де відбувається професійна підготовка техніків-механіків (Володимир-Волинський, Ніжинський, Ладизинський, Уманський, Борщівський, Житомирський, Немішайвський, Рогатинський, Таращанський та інші аграрні коледжі в Україні), молодший спеціаліст, технік-механік готується в агроколеджах для професійної діяльності в галузі механізації виробничих процесів у рослинництві, тваринництві, підсобних підприємствах, технічному обслуговуванні і ремонті машинно-тракторного парку та його зберіганні.

Висновки. Таким чином, у процесі дослідження нами було визначено, що базова категорія дослідження «фахова компетентність майбутніх техніків-механіків» визначена як сукупність фахових знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей майбутнього техника-механіка, які розвиваються в процесі професійної підготовки в аграрному коледжі і дають можливість самореалізуватися в процесі професійної діяльності в системі аграрного виробництва.

Література:

1. Андрущенко В. П. Головне це модернізація змісту педагогічної освіти // Вища школа. — 2005. — № 1.— С. 32-40.
2. Вітвицька С. С. Компетентнісний та професіографічний підходи до побудови професіограми магістра освіти / С. С. Вітвицька // Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. — Вип. 57. — 2011. — С. 52-58.
3. Дубасенюк О. А. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів / О. А. Дубасенюк // Креативна педагогіка. — 2011. — №4. — С.23-29.
4. Кремень В. Г. Вища освіта і наука — пріоритетні сфери розвитку суспільства у XXI столітті / В. Г. Кремень // Вища школа. — 2002.— № 4—5. — С. 3-34.
5. Літвінчук С.Б. Професійна підготовка майбутніх техніків-механіків у процесі вивчення загально-технічних дисциплін в аграрних навчальних закладах I—II рівнів акредитації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С.Б. Літвінчук. — К., 2005.].
6. Ляудис В.Я. Формирование учебной деятельности студентов / под ред. В.Я. Ляудис. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. — 240 с.].
7. Неведрова Н. Оптимізація освітнього процесу на основі інноваційного підходу до загальної професійної підготовки майбутніх спеціалістів техніків-механіків / Н. Неведрова. — електронний ресурс. — режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/28133/
8. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка у контексті розвитку людського капіталу / Н. Г. Ничкало. — електронний ресурс. — режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimm/2010_23/Profesiina_pedagogika_u_konteksti_rozvtuku.pdf; Сисоева С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. — К.: Поліграф книга, 1996. — 406 с.
9. Сурякова М. В. Роль самостійної роботи у професійній підготовці фахівця / М. В. Сурякова // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. — 2011. — №2 (2). — С. 154-159.

У даній статті розглянуто необхідність введення новітніх підходів у професійну підготовку фахівців, оскільки вони сприяють удосконаленню технічного оснащення навчальних закладів, дотриманню відповідності між соціальним замовленням на фахівців з боку вишів та роботодавців, готовності майбутніх фахівців до прийняття новацій у змісті та методах їх професійної підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, фахова компетенція, технік-механік.

В данной статье рассмотрено необходимость введения новых подходов к профессиональной подготовке специалистов, которые помогают усовершенствованию технического обеспечения учебных заведений, придерживание соответствию между социальным запросом на специалистов со стороны вузов и работодателей, готовности будущих специалистов к восприятию новаций в содержаниях и методах их профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная компетентность, техник-механик.

In this article the necessity of introduction of new approaches to the professional training of specialists, since they contribute to the improvement of technical equipment of educational institutions, compliance with the correspondence between the social order of specialists from universities and employers ' preparedness for future specialists to the adoption of innovations in the content and methods of their professional training.

Key words: *professional training, professional competence, technician-mechanic.*